

Akademie věd
České republiky

Strategie AV21

Špičkový výzkum ve veřejném zájmu

Doporučení pro nakládání s duševním vlastnictvím pracovišť AV ČR

(schváleno Akademickou radou AV ČR dne 14. února 2017)

1	PREAMBULE	2
2	DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ	3
3	IDENTIFIKACE A OCHRANA DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ	6
4	TRANSFER ZNALOSTÍ, KOMERCIALIZACE	8
5	DOPORUČENÍ PRO SPOLUPRÁCE VE VÝZKUMU	11
6	TYPOLOGIE ČINNOSTÍ.....	16
7	VÝZKUMNÁ ORGANIZACE A VEŘEJNÁ PODPORA	19
8	PROBLEMATIKA TZV. SPIN-OFF FIREM	23
9	ETICKÝ ROZMĚR	26
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A POJMŮ.....	28
	SEZNAM PŘÍLOH.....	29

1 Preambule

Akademie věd České republiky (AV ČR) zřizuje veřejné výzkumné instituce (dále též „pracoviště“), jejichž hlavním cílem je uskutečňovat kvalitní vědecký výzkum na hranici poznání, který respektuje aktuální a předvídané potřeby společnosti. Neoddělitelnou součástí tohoto poslání je podpora širokého využití výsledků výzkumu v praxi i formou transferu znalostí. Jedním z předpokladů tohoto procesu je efektivní správa duševního vlastnictví. AV ČR ve správě duševního vlastnictví zdůrazňuje principy transparentnosti, eliminace rizik a předběžné kontroly, přičemž veškerý transfer znalostí a jejich komerční uplatnění se řídí nejen platným právním řádem ČR/EU, ale také etickými normami, jež se v dané oblasti uplatňují.

AV ČR v rámci transferu znalostí rovněž podporuje zakládání obchodních společností za účelem podnikání (tzv. spin-off). S ohledem na zaměření Akademie věd na dlouhodobý, systematický a koncepční výzkum ve vybraných oborech, je v tomto směru cílem efektivní přenos a uplatnění znalostí ve společnosti. Prioritou není samotné zakládání společností, např. za účelem výuky k podnikavosti, jako by tomu mohlo být v případě vysokých škol. AV ČR v této souvislosti předpokládá, pokud je to možné, využití již existujících celostátních i regionálních infrastruktur a programů zaměřených na podporu začínajících společností.

Tato Doporučení mají za úkol připomenout zákonné závazky, kterými jsou pracoviště AV ČR vázána a citlivě přispívat k jejich reálnému plnění při současné minimalizaci nadbytečné administrativní zátěže. Kladou si za cíl přispět ke zvýšení právní jistoty pracovišť v případě externích kontrol. Doporučení lze rovněž využít při přípravě interních norem pracovišť.

2 Duševní vlastnictví

Pojem duševního vlastnictví (dále jen „DV“) vnímá AV ČR ve vztahu k jeho správě v souladu s platnými právními předpisy a to jako nehmotné věci¹, jež jsou výsledkem tvůrčí duševní činnosti zaměstnanců pracoviště AV ČR, resp. jako práva pracoviště k tomuto DV.

Pro potřeby tohoto Doporučení se dále budeme zaměřovat pouze na vybrané, v oblasti výzkumu a vývoje (dále jen „VaV“) nejrozšířenější práva DV:

- Technická řešení chráněná průmyslovým právem (patent, užitný vzor)
- Autorská díla včetně software a databází
- Know-how chráněné formou obchodního tajemství.

Existující práva DV zvyšují pravděpodobnost přenosu výsledků, resp. znalostí v nich obsažených do aplikační sféry. Je nutné si uvědomit, že u jednoho výsledku výzkumu může dojít k souběhu několika různých práv duševního vlastnictví.

Předmětem práv duševního vlastnictví jsou informace, které jsou vyjádřeny v objektivně vnímatelné podobě. Z pohledu transferu znalostí, resp. technologií (dále jen „TZT“) by se mělo jednat o znalosti, jež mají využití v aplikační sféře. Tyto znalosti budeme dále označovat jako **znalosti s aplikačním potenciálem**.

Vykonávat práva k DV znamená zejména:

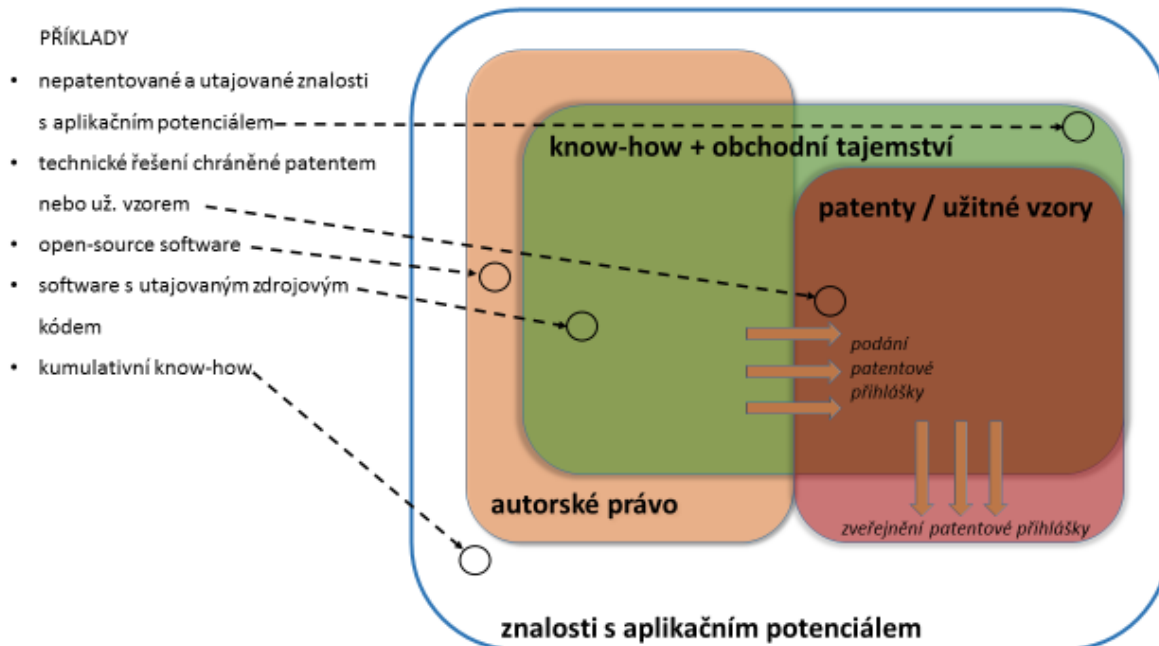
- zveřejňovat autorská díla
- využívat předmět duševního vlastnictví k výrobě a uvádění na trh;
- bránit ve výrobě a obchodování těm, co do výše uvedených práv zasahují a
- umožnit výkon výše uvedených práv jinému prostřednictvím licence (licencovat lze pouze práva duševního vlastnictví).

Kromě DV ve výše uvedeném smyslu vnímá AV ČR rovněž existenci nezapsaných, kumulativních znalostí (dále též v širším slova smyslu „kumulativní know-how“, v zahraniční literatuře také označované jako nekodifikované), jež díky své povaze nemusí být přímo jako duševní vlastnictví chráněny zákonem. Jedná se typicky o souhrn znalostí a dovedností nastřádaný během dlouhodobých činností pracoviště. Nicméně i tento typ znalostí může být předmětem transferu znalostí.

Je třeba rozlišovat rozdíl mezi **výsledkem VaV** a jeho **výstupem**. Za výsledek VaV činností jsou považovány nové poznatky a dovednosti², tedy již prosté informace, znalosti. Dalším zpracováním těchto informací jsou získávány tradiční formy výstupů VaV. V ČR se pro definici výstupů často používají pojmy zavedené pro databázi RIV, které však nejsou zcela kompatibilní s evropskými předpisy.

¹ Viz ust. § 496 z.č. 89/2012 Sb. občanský zákoník.

² Viz Rámcový program pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací, čl. 1. 3. Definice, odst. 15), písm. j, m, q

Ve výše uvedeném schématu jsou znázorněny možnosti právní ochrany znalostí s aplikačním potenciálem, resp. různé vrstvy této ochrany. Ze schématu plyne, že lze jednotlivé nástroje právní ochrany kombinovat.

- Popis vynálezu je obvykle autorským dílem a v návaznosti na úspěšné patentové řízení může být chráněn patentem; až do zveřejnění přihlášky je popis vynálezu utajován; doprovodné know-how k vynálezu je zpravidla chráněno formou obchodního tajemství i po zveřejnění přihlášky.
- Zhotovování neoprávněných kopií nebo zpracování software lze bránit z titulu autorských práv; v případě neveřejného zdrojového kódu, který je v rámci pracoviště odpovídajícím způsobem utajován, lze neoprávněnému využívání software rovněž bránit v rámci ochrany obchodního tajemství.

Za duševní vlastnictví jsou považovány i práva pořizovatele netvůrčích (neautorských) databází. Informace, jež nejsou výsledkem duševní činnosti lze rovněž chránit jako obchodní tajemství.

2.1 Vznik duševního vlastnictví

V kompetenci vedoucího vědeckého týmu, skupiny, laboratoře, oddělení, nebo jiné organizační jednotky pracoviště (dále jen „vědecká jednotka“), by měla být schopnost identifikovat znalosti s aplikačním potenciálem. Pro posouzení aplikačního potenciálu je vhodné přizvat pracovníka s odborností v transferu znalostí, pokud je má pracoviště k dispozici.

Je důležité upozornit na fakt, že duševní vlastnictví vznikající činností zaměstnanců pracoviště podléhá režimu zaměstnaneckého díla, resp. podnikového vynálezu. Spadá-li tato činnost do výzkumné činnosti pracoviště, platí toto pravidlo i pro činnosti vykonávané mimo obvyklé

místo výkonu práce či pracovní dobu. Tento režim umožňuje zaměstnavateli vykonávat, resp. převzít práva zaměstnanců k výsledkům jejich tvůrčí duševní činnosti.

Předpokladem pro uplatnění tohoto režimu jsou však zejména **vhodně formulované** náplně práce pokrývající výzkumnou činnost pracoviště a obecný důraz na řešení vztahu mezi pracovištěm a vědeckým pracovníkem formou **pracovní smlouvy**. Tuto problematiku doporučujeme rovněž řešit ve vnitřních předpisech pracoviště.

Vědecká díla, odborné články, monografie a jiná literární a slovesná díla autorská, jako například přednášky či vystoupení na konferencích, pokud vznikly v pracovním poměru, rovněž patří pracovišti³. O jejich publikování by mělo být rozhodnuto na základě zvážení aplikačního potenciálu a možnosti ohrožení budoucí ochrany výsledku. Tento následek je proto vždy před zveřejněním nutno uvážit. Zaměstnancem pověřeným rozhodovat o zveřejnění může být například vedoucí vědecké jednotky (viz níže).

2.2 Spoluvlastnictví

V rámci spolupráce ve výzkumu (viz níže) často dochází ke vzniku spoluvlastnictví výsledků výzkumu nebo vývoje. Spoluvlastnictví však s sebou přináší vyšší riziko **konfliktu zájmů** spoluvlastníků a to skoro ve všech etapách dalšího nakládání s DV. Ať už je to rozhodnutí o formě ochrany znalostí s aplikačním potenciálem, rozhodnutí o jejich publikaci, či rozhodnutí o následném využití spoluvlastněného DV.

Spoluvlastnictví DV vzniká ze zákona a jeho předpokladem je společná tvůrčí činnost dvou a více lidí, zpravidla různých zaměstnavatelů, vedoucí ke vzniku jednoho výsledku.

Obecně doporučujeme spoluvlastnictví předcházet a to až na případy kdy:

- výsledek nelze oddělit (fakticky ve většině případů lze například bez problémů oddělit software/firmware od hardware, případně identifikovat jako výsledek již jednotlivé technologické součásti celku),
- nebo nelze určit přesný přínos jednotlivých stran (je nutné posuzovat pouze přínos ve formě jedinečné tvůrčí činnosti a nikoli uvažovat obecný realizační přínos).

V těchto situacích je však potřeba zamezit v praxi časté **simulaci** spoluvlastnictví, kdy skutečným důvodem je udělení skryté podpory (darů) mezi stranami. Toto je zejména ve vztazích mezi soukromou a veřejnou institucí **potenciálně protiprávní** jednání.

Spoluvlastnictví výsledku může přinášet v praxi také nežádoucí efekty jako je například jednostranné využívání výsledku v komerční činnosti bez nutnosti zohlednit práva spoluvlastníka.

Z těchto důvodů doporučujeme, aby pracoviště, pokud možno, předcházela vzniku výsledků ve spoluvlastnictví.

³ Z hlediska autorského zákona autorská práva sice technicky zůstávají majetkem autora, ale oprávnění tato práva (konkrétně majetková práva dle ust. § 11 zákona) vykonávat přechází ze zákona na zaměstnavatele (viz § 58 zákona).

3 Identifikace a ochrana duševního vlastnictví

Nezbytným počátkem správy nehmotného majetku je jeho včasná identifikace. Identifikovány by měly být výše uvedené znalosti s aplikačním potenciálem a to zásadně bez ohledu na teoretické možnosti jejich právní ochrany. K identifikaci musí zpravidla dojít uvnitř vědecké jednotky, a je proto vhodné pověřit jejich členy sledováním výsledků výzkumu a vývoje i z hlediska jejich využití v dalších oblastech. V praxi je možné, že tuto roli zastává ředitel pracoviště, případně jím pověřený pracovníci, kteří nemusí být nutně vedoucími výzkumných jednotek.

V návaznosti na primární identifikaci znalosti by měl být posouzen její základní aplikační potenciál a například také stupeň technologické zralosti (technology readiness level – TRL) pro tržní uplatnění. Lze doporučit konzultaci pracovníka s odborností v transferu znalostí. V této fázi by mělo dojít k řádnému informování zaměstnavatele a v relevantních případech též k evidenci.

V dalším procesu směřujícím k uplatnění výsledku v praxi dochází obvykle k několika iteracím, které mohou zahrnovat dle konkrétního výsledku například kroky:

- Sestavení dalšího plánu práce s cílem zvýšení stupně TRL výsledku;
- Zacílení a základní orientace vůči aplikační sféře;
- Volba strategie ochrany;
- Rozhodnutí o způsobu uplatnění výsledku;
- Realizace všech nutných kroků souvisejících se zvolenými strategiemi.

Tento proces obecně nazýváme **transferem znalostí** a jeho cíli se zabývá kapitola 4.

Lze doporučit blízkou součinnost výzkumných jednotek a pracovníků transferu znalostí případně THS při realizaci komplexního transferu znalostí, tak aby byla minimalizována administrativní zátěž VaV pracovníků, ale současně byla maximálně zajištěna budoucí **právní jistota** pracoviště a současně zvýšena **pravděpodobnost uplatnění** výsledku v praxi a následný společensko-ekonomický dopad.

3.1 Evidence výsledků – auditní stopa

O znalostech s **reálným aplikačním potenciálem** doporučujeme vést evidenci.

Vhodným nástrojem této evidence může být například účetnictví, konkrétně knihy podrozvahových účtů, jejichž strukturu, obsah a formu si může určit samo pracoviště podle svých specifických podmínek.

Evidovaný výsledek lze v této fázi ocenit symbolicky například na 1,- Kč. Náklady dosud vynaložené se považují za tzv. utopené a nejsou relevantní pro posouzení tržní hodnoty výsledku.

Další náklady na navazující aktivity v procesu transferu znalostí jsou pak přičitatelné ke konkrétní, řádně evidované znalosti nebo znalostem. Tato počáteční evidence znalosti s aplikačním potenciálem je tak **výchozí auditní stopou**, od které se další rozhodnutí a navazující kroky pracoviště odvíjí.

Rozhodování v procesu TZT by mělo být vždy řádně odůvodněné a přezkoumatelné⁴. Přezkoumatelnost předpokládá určitou rozumnou míru archivace důležitých rozhodnutí (resp. jejich odůvodnění) alespoň v elektronické podobě. Rozhodnutí v TZT by měla být činěna s potřebnými odbornými znalostmi, s nezbytnou pečlivostí a loajalitou vůči pracovišti. V případě chybějící odbornosti je vhodné využít expertů v dané oblasti⁵. Vnitřní předpisy pracoviště by měly definovat pravidla pro utajování informací. Při využití externích konzultantů doporučujeme uzavírat odpovídající dohody o mlčenlivosti.

Obecně lze doporučit všechny znalosti s aplikačním potenciálem přísně utajovat až do okamžiku, než je rozhodnuto o jejich cíleném (i částečném či omezeném) zveřejnění (například formou open-source software či patentu). **Aktivní utajování** je podmínkou existence obchodního tajemství a předpokládá nejen formální projevy vůle na straně zaměstnavatele (typicky v interních předpisech nebo pracovních smlouvách), ale i faktické fyzické zajišťování důvěrnosti informací či odpovídající využití IT technologií (např. řízení přístupu k informacím, využití šifrovaných úložišť a podobně).

Pracovištím se doporučuje zvažovat všechny možnosti právní ochrany znalostí s aplikačním potenciálem. Toto doporučení vychází z obecné povinnosti řádné správy svěřeného majetku.

V této souvislosti je nutno připomenout, že nechráněné znalosti jsou často obsaženy v materiálech, které jsou výsledky výzkumu jako například biologické materiály, buněčné linie, farmaka, a další typy vzorků. Nakládání s těmito materiály, zejména omezení příjemce k využití informací v nich obsažených, je nutno smluvně ošetřit. Pro tento druh smluv se využívá anglického termínu „**material transfer agreement**“.

3.2 Speciální případy

Je nutné také upozornit na skutečnost, že některé typy DV podléhají speciálním režimům⁶, které je třeba při jejich správě řádně zohlednit. Jedná se zejména o problematiku nakládání s výsledky podléhajícími režimu utajení - typicky zboží **dvojího užití**, technologie s vojenským/obrným potenciálem užití, či výsledky s **bezpečnostními dopady**.

Doporučujeme relevantním pracovištím upravit řízení přístupů k citlivým informacím, realizovat přiměřené prvky ochrany a důsledně dbát na dodržování relevantních předpisů ČR a EU v této oblasti zejména při publikační činnosti a transferu znalostí.

Postup zacházení s těmito výsledky není v současnou chvíli v prostředí AV ČR standardizován a vyžaduje interní regulaci.

⁴ Realizovaný transfer znalostí není považován za hospodářskou činnost, přestože může být pro pracoviště zdrojem značných příjmů. Je však nutno doložit, že se jedná o TZT při externích kontrolách a minimalizovat tak riziko dodatečného přeřazení do hospodářských činností a s tím souvisejícího rizika sankcí.

⁵ Obdobný systém vyžaduje například program Gama TAČR.

⁶ Například z.č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací nebo nařízení Rady (ES) č. 428/2009, kterým se zavádí režim Společenství pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití.

4 Transfer znalostí, komercializace

Pro AV ČR je hlavní prioritou realizace nezávislého výzkumu a následně veřejné šíření výsledků výzkumu na nevylučném a nediskriminačním základě, zejména formou publikací a vzděláváním. Transfer znalostí je doplňkem primární činnosti pracoviště (viz níže) a je tak dalším z nástrojů rozšiřujících možnosti uplatnění výsledků a výstupů VaV v praxi.

Pracoviště AV ČR splňují podmínky pro označení „Výzkumné organizace“ a „Výzkumné infrastruktury“ dle definic Sdělení komise 2014/C 198/01 - Rámec pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací (dále jen „Rámec“).

4.1 Definice pojmů

V oblasti transferu znalostí a technologií dochází často k nesprávnému, intuitivnímu vykládání některých základních pojmů, což způsobuje značná nepochopení. Definujeme tedy:

- „**Transferem znalostí (TZZ)**“ se rozumí celý proces získávání, shromažďování a sdílení znalostí, jenž je veden snahou o uplatnění výsledku VaV v praxi. Zahrnuje tak nakládání se znalostmi v souvislosti s identifikací, evaluací, správou a využíváním nehmotného majetku, ale také dovednostmi a kompetencemi pracoviště. Mezi tyto znalosti patří kromě výsledků výzkumu také například znalosti používání norem a právních předpisů, znalosti podmínek reálného provozního prostředí a organizačních způsobů.⁷ Transfer znalostí není nutně vázán na ekonomický výnos. Tradičně užívaný pojem transfer technologií (označovaný TT) není v relevantních předpisech definován a pro účely tohoto Doporučení jej považujeme za podmnožinu TZZ.
- „**Práva plně náležejí pracovišti**“ znamená, že pracoviště má veškerá práva k neomezenému nakládání s právy k duševnímu vlastnictví, zejména právo poskytovat licence.⁸
- „**Účinnou spoluprací**“ se rozumí taková spolupráce, která slouží k výměně znalostí či technologií, nebo k dosažení společného cíle⁹. Nutné podmínky pro účinnou spolupráci jsou:

⁷ Bod 15 v) Rámce - „**transferem znalostí**“ se rozumí proces, jehož cílem je získávání, shromažďování a sdílení explicitních a implicitních znalostí včetně dovedností a kompetencí v hospodářských i nehmotných činnostech, jako jsou spolupráce při výzkumu, poradenství, poskytování licencí, zakládání společností typu spin-off, publikace a mobilita výzkumných pracovníků a dalších osob, jež se podílejí na těchto činnostech. Kromě vědeckých a technických poznatků zahrnuje také jiné druhy znalostí, např. znalosti, jež se týkají používání norem a právních předpisů, v nichž jsou tyto normy obsaženy, znalosti podmínek reálného provozního prostředí a způsobů organizačních inovací, jakož i řízení znalostí v souvislosti s určováním, získáváním, zabezpečením, ochranou a využíváním nehmotného majetku.

⁸ Bod 15 l) Rámce – „**plně náležejí**“ znamená, že výzkumná organizace, výzkumná infrastruktura nebo veřejný zadavatel požívají všech hospodářských výhod spojených s právy duševního vlastnictví, jelikož si ponechají právo s nimi neomezeně nakládat, zejména vlastnické právo a právo poskytovat licence. Tato podmínka může být splněna i v případě, že se výzkumná organizace nebo výzkumná infrastruktura (resp. veřejný zadavatel) rozhodne uzavřít další smlouvy týkající se těchto práv, včetně poskytnutí příslušných licencí spolupracujícímu partnerskému subjektu (resp. podnikům)

⁹ Bod 15 h) Rámce – „**účinnou spoluprací**“ se rozumí spolupráce nejméně dvou nezávislých stran za účelem výměny znalostí či technologií nebo k dosažení společného cíle na základě dělby práce, kde příslušné strany společně stanoví rozsah projektu spolupráce, přispívají k jeho realizaci a sdílejí jeho rizika a výsledky. Náklady na

- Společně stanovený cíl a rozsah spolupráce
- Oboustranný příspěvek k realizaci
- Sdílení rizik a výsledků

Podmínky spolupráce, zejména co se týká příspěvků na jeho náklady, sdílení rizik a výsledků, šíření výsledků, přístupu k právům duševního vlastnictví a pravidel pro přidělení těchto práv, je třeba stanovit před zahájením projektu.

4.2 Formy a nástroje transferu znalostí

Proces transferu znalostí zahrnuje výše popsanou identifikaci a správu znalostí a dovedností s aplikačním potenciálem. Klíčovou součástí je zpracování komplexní podpory pro uplatnění znalosti v praxi. Konkrétní formy uplatnění mohou být následující:

- **Licencování práv k duševnímu vlastnictví (včetně know-how)** – pokud tomu nebrání okolnosti daného případu, doporučujeme udělovat licence **nevýhradní** a to za cenu odpovídající rozsahu licence a hodnotě jejího předmětu. Rovněž důrazně doporučujeme v případě licencování zajistit možnost dalšího využití předmětu licence výzkumnými institucemi pro nekomerční účely. Spolu s peněžitou odměnou je vhodné smluvně zohledňovat i případnou její nepeněžitou část, resp. další hospodářské výhody, jež pracovišti plynou ze spolupráce s daným nabyvatelem licence.
- **Prodej duševního vlastnictví nebo jeho vklad do právnické osoby**, či další od licencování odlišné formy nakládání s ním, nejsou v prostředí AV ČR preferovány a je potřeba k nim přistupovat pouze ve **zvlášť odůvodněných** případech.
- **Založení společnosti typu spin-off** – adresováno v kapitole 8,
- **Ověřování využitelnosti** výsledků VaV v praxi – tento způsob TZZ zahrnuje například:
 - **zpřístupnění unikátní infrastruktury**, je-li tato výsledkem jedinečné činnosti pracoviště. Typicky se jedná o vývoj nákladných zařízení s unikátními parametry pro vědecké účely, nebo takových, jejichž tržní uplatnění je nejisté, nebo vzdálené, v horizontu delším než jednotky let. Obdobným případem je využití infrastruktury využívající jedinečné znalosti a dovednosti pracovníků pracoviště nabyté dlouhodobou tvůrčí vědeckou a technickou činností,
 - **prodej vzorků, výrobků, zařízení a služeb** realizovaných s využitím unikátních výsledků, znalostí a dovedností. Typicky se jedná o případ, kdy tržní prostředí nemá dostatečnou kapacitu/zralost pro jinou formu TZZ.
- **Konzultace, poradenství, expertní činnost, stáže či semináře** založené na šíření znalostí a dovedností pracoviště.

projekt může nést v plné výši jedna či více stran a tím zbavit ostatní strany jejich finančních rizik. Za formy spolupráce nejsou považovány smluvní výzkum a poskytování výzkumných služeb

- **Výzkum ve spolupráci**, je-li naplněna podmínka účinné spolupráce. V tomto případě, dbají pracoviště mimo jiné na to, aby bylo v dohodě upravující tuto spolupráci zohledněno know-how pracovníků instituce (viz jeho vymezení výše) a rovněž stávající DV pracoviště, pokud je k projektu výzkumné spolupráce nezbytné. Náklady na společný projekt může nést pouze jedna ze stran, z čehož plyne, že pouhá finanční spoluúčast nestačí na splnění podmínky účinné spolupráce.

Ve všech případech transferu znalostí doporučuje AV ČR, vzhledem k experimentální povaze výsledků výzkumu, **smluvní omezení odpovědnosti** pracoviště za jakoukoliv újmu způsobenou v souvislosti s transferem nebo v souvislosti s nedostatky jeho předmětu.

5 Doporučení pro spolupráce ve výzkumu

Kategorizace forem smluvní spolupráce mezi pracovištěm a aplikačním partnerem (partner) vychází z podílu obou (všech) zúčastněných stran na výzkumných pracích, na vztahu k vytvořenému duševnímu vlastnictví a také na formě využití výsledků. Mezi jednotlivými formami neexistuje ostře vymezená hranice.

V těchto spolupracích je kontrolními a dozorčími orgány sledovaná jednak přítomnost řádné správy svěřeného veřejného majetku v souladu s účelem zřízení pracoviště, jednak v souvislosti se členstvím v EU dodržování zákazu veřejné podpory podnikům. Problematika veřejné podpory je podrobněji řešena v kapitole 7.

Spolupráce s jinými veřejnoprávními subjekty (veřejné výzkumné instituce nebo veřejné vysoké školy) bývají obvykle uzavřeny v širším režimu spolupráce primárních činností obou subjektů – společný výzkum, vzdělávání, sdílení lidských zdrojů, sdílení infrastruktury a podobně. Jednotlivé součásti této spolupráce (například pronájem prostor) je vždy třeba posuzovat v kontextu těchto širších dlouhodobých spoluprací.

5.1 Náležitosti spolupráce s podniky

Při libovolném typu spolupráce s podnikem musí být uzavřena smlouva, která nemusí být nutně písemná. V takovém případě však bude velmi obtížné dokladování, že se jedná o jinou formu spolupráce, než je smluvní výzkum, nebo prostá výzkumná služba, na které se vztahují omezení plynoucí z pravidel veřejné podpory (více v kapitole 7). Za účelem prokazatelnosti transferu znalostí a účinné spolupráce se doporučuje uzavřít smlouvu v písemné podobě (i ve zjednodušené formě, například objednávkou).

Níže uvedená doporučení představují dobrou praxi pracoviště, představují základní pravidla pro uzavírání smluvních vztahů s podniky. Pracovištěm AV ČR je doporučeno následující náležitosti spolupráce s podniky vtělit do svých vnitřních předpisů. Smlouva by měla obsahovat následující části

- **Přesná identifikace** smluvních partnerů, dle obvyklé právní praxe.
- **Definice a interpretace důležitých pojmů** pro sjednocení jejich výkladu.
- **Popis projektu** – stanovení cílů, plán realizace, identifikace informačních a materiálních (včetně nehmotných) příspěvků stran, lidských zdrojů, výzkumných prostor a vybavení. Důležitou součástí jsou vzájemné závazky pro utajování informací.
- **Financování projektu** – identifikace finančních zdrojů, jejich typu (veřejné, soukromé), principy vzájemného plnění. Pravidla pro tvorbu cen a odměn jsou popsána v kapitole 7.
- **Lhůty** – možné omezení závaznosti stanovených termínů dokončení.
- **Využití duševního vlastnictví a výsledků výzkumu** – vymezení práv a přístupů k nim a to jak v případě využití již existujících výsledků ve formě vkladu, tak zejména k výsledkům vzniklým v přímé souvislosti s řešením projektu spolupráce.

- **Speciální pravidla** – zejména se jedná o publikační činnost či utajování informací vůči třetím stranám.
- **Omezení odpovědnosti** – zodpovědnost za škody způsobené během řešení smluvního projektu by měla být limitována na případy porušení standardů vědeckého výzkumu včetně etických a nikoli na škody, které nemohly být s přiměřenou mírou prozíravosti předvídané.
- **Střet zájmů** – prohlášení o neexistenci střetu zájmů, identifikace rizikových oblastí, v nich by mohlo ke střetu zájmů dojít a nastínění možných řešení
- **Ukončení smlouvy** – dle běžných standardů se doporučuje uzavírat na dobu určitou
- **Všeobecná ustanovení** – písemná forma dodatků, formy doručování, volba rozhodného práva v případě mezinárodních spoluprací.

5.2 Doporučené obchodní podmínky

Níže uváděné principy představují doporučení pro všechny formy partnerství ve výzkumu a jejich přechodové formy. V případě uzavírání smluvního vztahu mezi partnery lze dle občanského zákoníku část obsahu smlouvy určit odkazem na obchodní podmínky, které navrhovatel připojí k nabídce nebo které jsou stranám známy. Toto řešení je obzvláště výhodné ve vztazích, ve kterých obvykle nedochází k uzavírání písemných smluv podrobně popisujících daný právní vztah resp. vztahy mezi stranami v jejich úplnosti. Podmínky spolupráce tak mohou tvořit přílohu nabídky výzkumu anebo naopak přílohu objednávky nebo jiné formy přijetí návrhu smlouvy druhou stranou. Pokud i přes existenci obchodních podmínek dojde k uzavření smlouvy, jež by byla s nimi v rozporu, má odchýlné ujednání ve smlouvě přednost.

Mimo formu všeobecných obchodních podmínek lze stejného efektu docílit i dalšími nástroji, jako jsou například vnitřní organizační předpisy, resp. určení osob odpovědných za hájení zájmů pracoviště, využití všeobecně přijímaných smluvních vzorů, resp. smluvních „kuchařek“, veřejné přihlášení se k všeobecně přijímaným zásadám a principům účinné spolupráce.

Je zcela v kompetenci pracoviště zda a jakým způsobem využije níže uvedené příklady vhodných prvků všeobecných obchodních podmínek:

Lhůty

- 1) Termíny dokončení a lhůty pro řešení projektu výzkumné spolupráce jsou pro pracoviště závazná pouze v případě, že s nimi pracoviště výslovně souhlasilo.
- 2) Závaznost takové lhůty je do velké míry prolomena možností pracoviště, v odůvodněných případech, vyjednat její prodloužení, např. v případě, že se v průběhu řešení ukáže, že z důvodů neočekávaných komplikací není vyřešení v předem dohodnuté lhůtě reálné. Obdobné ustanovení platí také v případě, že se během řešení ukáže, že dosažení předem specifikovaných parametrů není možné dosáhnout.
- 3) Pokud dojde během řešení k situaci uvedené v bodě 2, pracoviště neprodleně vyzoomí partnera a vyjedná nové podmínky kontraktu (například také smluvní členění projektu

do fázi, vyhodnocení výsledků každé dílčí fáze a následující rozhodnutí o pokračování projektu další fází s podmínkou, že náklady na každou dílčí fází musí být aplikačním partnerem uhrazeny i v případě neúspěšného řešení).

- 4) V případě, že nedojde k dohodě o změnách ve smluvních podmínkách projektu, nebo z jiných dobrých důvodů, může kterýkoli z partnerů ukončit kontrakt. Partner by měl být v takovém případě povinen uhradit pracovišti náklady spojené s řešením projektu do okamžiku jeho ukončení.

Cena

- 5) Cena výzkumu by měla být předem dohodnuta. Způsob kalkulace ceny spolupráce by měl být stanoven závazným vnitřním předpisem. Při stanovení ceny je důležité mít na zřeteli riziko poskytnutí nepřímé veřejné podpory (více v kapitole 7).
- 6) Pracoviště by mělo ihned vyrozumět partnera v případě, že se během řešení ukáže, že řešení není možné dosáhnout za předem stanovenou cenu (např. z důvodu nepředvídatelných komplikací) a dojde k vyjednání nových podmínek kontraktu.
- 7) Pracoviště by si mělo vyhradit právo nedovolit započtení pohledávek partnera a právo omezení zadržovacího práva partnera mimo rámec daný každým jednotlivým smluvním projektem.

Práva k využití poskytovaných výsledků

- 8) Smluvní ujednání nijak neovlivňují již existující práva k duševnímu vlastnictví smluvních stran. Práva k duševnímu vlastnictví zůstávají ve vlastnictví strany, která je poskytla k užívání v rámci spolupráce.
- 9) Strany si v rámci spolupráce poskytují nevýhradní licenci bez licenčních poplatků ke svým právům duševního vlastnictví identifikovaným v popisu projektu, a to výhradně za účelem dosažení cílů výzkumného projektu.
- 10) Strany nejsou oprávněny poskytnout podlicenci k právům duševního vlastnictví smluvního partnera žádnému dalšímu subjektu bez výslovného a písemného svolení tohoto oprávněného smluvního partnera.
- 11) V případě, že k vyřešení smluvního projektu bylo využito dříve vzniklých výsledků (bez souvislosti se smluvním projektem) pracoviště (identifikovaný znalostní background), mělo by být aplikačnímu partnerovi dáno k dispozici nevýhradní právo k tomuto duševnímu vlastnictví spojené s platbou licenčních poplatků ve výši obvyklé tržní hodnoty.

Práva k využití duševního vlastnictví vzniklého ve spolupráci

- 12) Výkon majetkových práv **plně náleží** straně, jejíž pracovníci vytvořili předmět duševního vlastnictví vlastní tvůrčí prací. Primární snahou pracoviště by mělo být jednoznačné určení vlastníka výsledku (viz také 2.2).
- 13) Aplikační partner by měl v rámci smluvního projektu, u něhož uhradil veškeré náklady vzniklé s vytvořením duševního vlastnictví, obdržet **nevýhradní** právo k využití tohoto

duševního vlastnictví bez požadavku na placení licenčních poplatků a to pro takovou formu využití, jaká je uvedena ve smlouvě.

- 14) Aplikační partner by měl uhradit pracovišti přiměřenou část nákladů spojených s ochranou takto vzniklého duševního vlastnictví, pokud si toto duševní vlastnictví zaslouží právní ochranu. To se týká nákladů spojených s jeho registrací, udržováním a obhajobou (vymáháním), pokud taková nutnost vznikne. V případě komerčního využití tohoto právně chráněného duševního vlastnictví by měl aplikační partner uhradit přiměřenou odměnu původcům, ve výši na níž se partneři dohodnou v každém individuálním případě. O tom, zda si toto DV zaslouží právní ochranu, rozhoduje pracoviště.
- 15) V případě, že aplikační partner výslovně vyžaduje **výhradní právo** k využívání duševního vlastnictví vzniklého v rámci smluvního projektu a aplikační partner uhradil veškeré náklady vzniklé s jeho vytvořením, mělo by být pracovištěm požadováno placení licenčních poplatků ve výši, na níž se partneři dohodnou. Ve výjimečném případě lze místo požadavku na licenční poplatky žádat o jednorázový poplatek za využívání části kumulativního know-how pracoviště, z něhož nevyhnutelně výzkumné práce vedoucí k vytvoření duševního vlastnictví čerpaly. Tento příspěvek, stejně tak, jako licenční poplatky představují platby nad rámec předem dohodnuté ceny kontraktu. Při stanovení výše licenčních poplatků nebo jednorázového poplatku musí pracoviště postupovat s péčí řádného hospodáře a s ohledem na pravidla zakázané veřejné podpory.
- 16) V každém případě si pracoviště vyhrazuje právo **podržet si nevýhradní právo** k využívání tohoto duševního vlastnictví bez povinnosti platit licenční poplatky a to pro výzkumné (nekomerční) účely. Totéž platí pro duševní vlastnictví autorského charakteru, které vzniklo v rámci smluvního projektu.
- 17) Partner je oprávněn využívat výsledků a duševního vlastnictví vzniklého během řešení až po zaplacení všech smluvně dohodnutých poplatků.
- 18) Smluvní strany by se měly smluvně zavázat ke vzájemné informovanosti o ohrožení duševního vlastnictví třetí strany a měli by se dohodnout na postupu, jak tuto skutečnost zohlednit během řešení projektu (např. vznik situace, kdy se během řešení projektu ukáže, že dochází ke kolizi s chráněným duševním vlastnictvím třetí strany).

Pracoviště by mělo **aktivně předcházet** situacím, kdy dochází k vytvoření výsledku ve spoluvlastnictví (viz kapitola 2.2). V odůvodněných případech, kdy se spoluvlastnictví nelze vyhnout pak postupuje podle následujícího pravidla:

- 19) V případě vzniku duševního vlastnictví (autorského díla či průmyslového vlastnictví) během řešení smluvního projektu za přispění obou (více) smluvních stran, je nutno uzavřít spoluvlastnickou dohodu, jenž zejména vymezí podíl spoluvlastníků na nákladech a příjmech spojených s tímto majetkem. Omezení pracoviště nakládat s takovým majetkem (například ho licencovat třetí straně) by mělo být možné pouze za úplatu. Stejně tak v případě komerčního využití tohoto duševního vlastnictví by měl aplikační partner

uhradit přiměřenou odměnu původcům z pracoviště ve výši, jež zohledňuje podíl pracoviště na tomto duševním vlastnictví a na níž se partneři dohodnou v každém individuálním případě. Pokud je pravděpodobné, že tato situace během řešení projektu nastane, je důrazně doporučeno toto ošetřit již ve smlouvě o řešení projektu. Pracoviště by nemělo být omezeno v nakládání s duševním vlastnictvím pro účely dalšího VaV.

Publikace a propagace

- 20) Pracoviště má právo publikovat výsledky výzkumné činnosti za podmínky, že se nejedná o informace, jež byly ve smlouvě předem označeny za utajené, nebo by jejich publikace ohrozila vznik obchodního tajemství či výsledku, který lze chránit podle zákonů upravujících ochranu vynálezecké nebo obdobné tvůrčí činnosti.
- 21) Publikace výsledků vzniklých v rámci smluvního projektu je možná po konzultaci s partnerem (partnery) projektu.

Odpovědnost

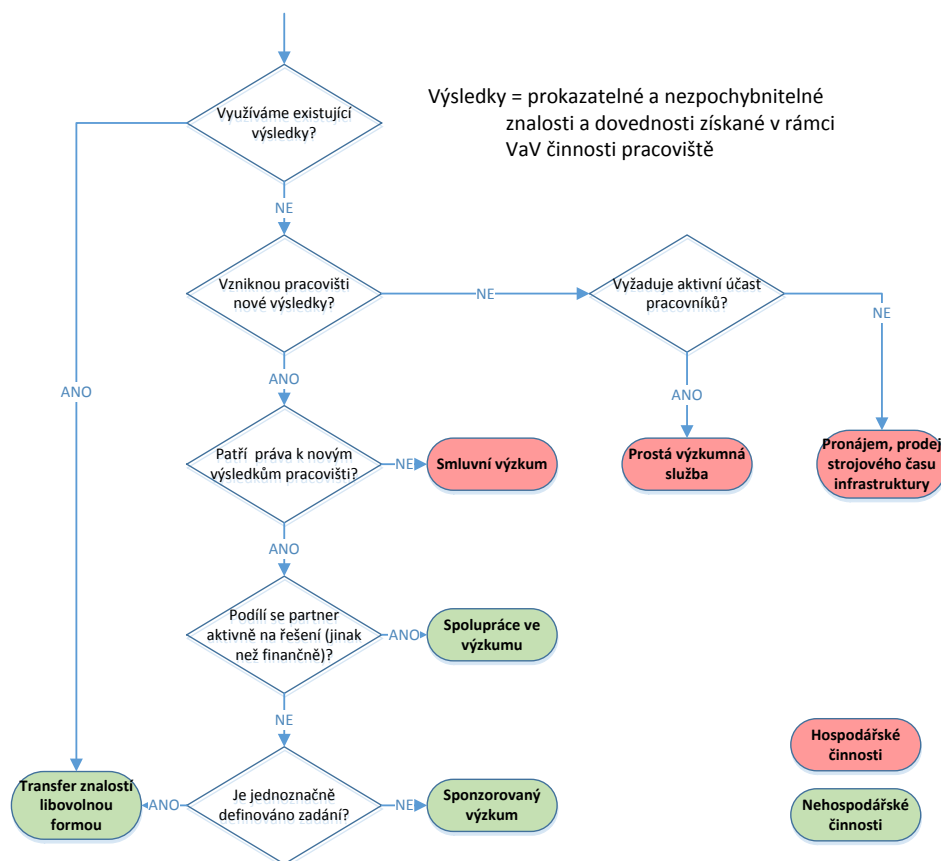
- 22) Pracoviště se zavazuje pracovat na smluvním projektu v souladu se standardy vědeckého výzkumu včetně etických. Nemůže však zaručit vyřešení výzkumného úkolu. Zodpovědnost za škody způsobené během řešení smluvního projektu by měla být limitována na případy porušení výše zmíněných standardů a nikoli na škody, které nemohly být s přiměřenou mírou prozíravosti předvídaný.

6 Typologie činností

Řádné rozlišení typu činnosti souvisí jak s určením vhodného typu smluvního vztahu, jehož podmínky jsou popsány v kapitole 5, tak zejména s problematikou veřejné podpory, která je řešena v kapitole 7.

Rozlišující znaky pro typy činností pracoviště:

1. Využívá pracoviště ve vztahu s externím subjektem výsledky své primární VaV činnosti?
ANO **transfer znalostí libovolnou formou** – prokazatelnost například evidencí výsledků s aplikačním potenciálem
NE pokračuj na otázku č. 2
2. Vznikne nebo lze předpokládat, že vznikne v rámci aktivity nový výsledek VaV činností pracovníků pracoviště?
ANO pokračuj na otázku č. 3 – nutno prokázat výsledek
NE pokračuj na otázku č. 6 **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.** – nevznikají-li nové výsledky (včetně poznatku, že tudy cesta nevede), nejedná se o výzkum
3. Zůstanou pracovišti práva k tomuto nově vniklému výsledku (ve smyslu plně náleží)?
ANO pokračuj na otázku č. 4
NE **smluvní výzkum** – jednou z charakteristik smluvního výzkumu je, že výsledky (práva k nim) patří podniku. Druhou charakteristikou je, že podnik nastavuje podmínky spolupráce. Pokud máme možnost ovlivnit podmínky spolupráce, vhodnější je podniku práva k výsledku licencovat (transfer znalostí).
4. Podílí se podnik aktivně na řešení úlohy (jinak než finančně)?
ANO **spolupráce ve výzkumu (účinná)** – společný cíl, společné řešení, sdílení výsledků
NE pokračuj na otázku č. 5
5. Je jednoznačně definováno zadání? (rozdíl mezi: chci přístroj těchto parametrů vs zkoumejte, jak dosáhnout těchto parametrů)
ANO **transfer znalostí – uplatnění výsledků VaV v praxi**
NE **sponzorovaný výzkum** – financování ze soukromých zdrojů při zachování nezávislosti VaV, primární činnost
6. Vyžaduje řešení aktivní účast členů vědeckých jednotek? (nemyslí se obecné zajištění provozu infrastruktury.)
ANO **poskytnutí vědecké služby** – a to včetně vysoce kvalifikované odborné činnosti, která ale není výsledkem VaV činnosti pracoviště. Například příprava vzorků dle standardů výrobce daného zařízení.
NE **pronájem vybavení či prostor infrastruktury**

6.1 Příklady některých spoluprací ve výzkumu s určením jejich povahy

Prostá výzkumná služba

Výzkum prováděn na základě přímo formulované objednávky zadavatele (podniku), obsah je obvykle jednoduššího charakteru, např. měření, analýza, nebo testy. Zadavatel se na výzkumu nikterak nepodílí a současně nedochází k významnému využití existujícího duševního vlastnictví (i kumulativního) pracoviště. Nutné přístrojové vybavení pro realizaci prosté výzkumné služby je možné považovat za komerčně dostupné a netvoří tedy součást unikátního duševního vlastnictví pracoviště, stejně tak obsluha tohoto zařízení je standardizovaná a v oboru běžně realizovaná.

Charakter vztahu je vertikální, jedná se o vztah zadavatel (objednatel), kterým je aplikační partner a dodavatel (realizátor), kterým je pracoviště. Lze předpokládat, že obdobnou výzkumnou službu by mohl objednatel získat i od jiného pracoviště.

Tato aktivita je považována za hospodářskou aktivitu ve smyslu pravidel veřejné podpory.

Využití duševního vlastnictví formou nabízené služby – transfer znalostí

Taktéž výzkum prováděný na základě přímo formulované objednávky zadavatele, nebo smlouvy, obsah je charakteru vyžadujícího využití existujícího duševního vlastnictví praco-

viště, např. kumulativního know-how, např. měření, analýza, nebo testy, kde objednatel neobjednává pouze výsledky, nýbrž jejich následnou odbornou interpretaci. Případně se jedná o výzkum využívající unikátní přístrojové vybavení pracoviště, např. takové, které bylo realizováno v rámci předcházející výzkumné činnosti. Zadavatel se na výzkumu nikterak nepodílí.

Charakter vztahu je vertikální, jedná se o vztah zadavatel (objednatel), kterým je aplikační partner a dodavatel (realizátor), kterým je pracoviště. Není zjevné, že obdobnou výzkumnou službu by mohl objednatel získat i od jiného pracoviště.

Tato aktivita může být považována za neekonomickou aktivitu resp. transfer znalostí. Nicméně je nutné doložit využití předchozího výsledku pracoviště. Z důvodu snadné záměny s výzkumnou službou doporučujeme nazývat důsledně termínem odpovídající vhodné formy transferu znalostí (ověřování využitelnosti výsledku) a pokud je to možné uplatnit právo na zpětnou vazbu od zadavatele.

Výzkum ve spolupráci

Na výzkumu se podílí obě (všichni) smluvní strany, přičemž aplikační partner se na řešení podílí alespoň v podobě společné formulace zadání a cílů, případně usměrňování výzkumu v jeho průběhu. Je zde naplněna podmínka tzv. „účinné spolupráce“. Vztah mezi partnery je více, či méně horizontální ve smyslu řešitelského konsorcia. V širším smyslu může být partnerů více, struktura spolupráce může být složitější a jejich vztahy mohou být různého typu, vertikální i horizontální. Vzhledem k tomu, že je zde naplněna podmínka účinné spolupráce, pak se tato činnost považuje za neekonomickou ve smyslu pravidel veřejné podpory, nicméně při stanovení ceny je třeba brát ohled na riziko poskytnutí nepřímé veřejné podpory.

Sponzorovaný výzkum

Výzkum prováděný pracovištěm ve spolupráci s aplikačním partnerem, či samostatně na základě finanční podpory (sponzoring) partnera. Směřování výzkumu je ponecháno na rozhodnutí pracoviště a aplikační partner neočekává bezprostředně komerčně využitelný výsledek. Forma sponzorovaného výzkumu může být různá, sponzorský dar, firemní grant, firemní fellowship, ap.

7 Výzkumná organizace a veřejná podpora

S ohledem na dominanci veřejných zdrojů ve financování pracoviště je nutné zohledňovat zákaz tzv. veřejné podpory. Zakázanou veřejnou podporou pro potřeby této části Doporučení rozumíme veřejné financování hospodářských činností pracoviště. Pro vymezení hospodářských, resp. nehospodářských činností pracoviště vycházíme z výkladové části Rámce a detailněji toto vymezení řeší kapitola 6.

Z hlediska zákazu veřejné podpory je potřeba odlišovat

- **přímou veřejnou podporu**, tj. situaci kdy by se na samotné pracoviště mohlo hledět jako na podnik (tj. subjekt vyvíjející hospodářskou činnost dotovanou z veřejných zdrojů) a
- **nepřímou veřejnou podporu**, jež může být poskytnuta prostřednictvím nepřiměřeně výhodných podmínek spolupráce mezi pracovištěm a podnikem (typicky nízká nebo vůbec absentující licenční odměna nebo úplná rezignace na ochranu duševního vlastnictví pracoviště).

Klasifikace jednotlivých typů činností pracovišť do kategorií hospodářské a nehospodářské činnosti ve smyslu Rámce je aktuální úlohou na celonárodní úrovni, přičemž AV ČR má zájem o aktivní a vůdčí roli v tomto procesu. V této souvislosti je nutno připomenout, že tuto klasifikaci nelze bez dalšího ztotožnit s rozdělením činností na hlavní a jinou činnost pracoviště¹⁰, nebo ekonomickou a neekonomickou dle daňových zákonů a lze ji použít pouze pro účel zkoumání přítomnosti zakázané veřejné podpory.

7.1 Základní teze

- Náklady a výnosy hospodářských činností je v účetnictví nutno vést odděleně.
- Primární činnost pracoviště je jednoznačně nehospodářská činnost, která je zcela mimo pravidla veřejné podpory. Jedná se o:
 - a. Nezávislý výzkum a vývoj (dále jen „VaV“) včetně výzkumu ve spolupráci, za podmínky, že se jedná o spolupráci účinnou¹¹.
 - b. Veřejné šíření výsledků VaV na nevýlučném a nediskriminačním základě – (např. výuka, databáze s otevřeným přístupem, publikace, otevřený software).
 - c. Vzdělávání v rámci státního vzdělávacího systému.
- Činnosti v rámci transferu znalostí, jsou považovány za činnosti nehospodářské povahy. Podmínkou je reinvestice veškerého zisku z těchto činností do primárních činností pracoviště.

¹⁰ Rozdělení dle z.č. 341/2005 Sb.

¹¹ Znaky účinné spolupráce: společný cíl (včetně výměny znalostí), společné stanovení rozsahu spolupráce, obě strany přispívají k realizaci, sdílení rizik a výsledků.

- Veřejné prostředky (dotace) nesmí být použity na pokrytí přímých nákladů hospodářských činností.
- Nelze-li oddělit financování hospodářských činností (a dochází tak k jejich podpoře z veřejných zdrojů), může být pro hospodářské činnosti využito maximálně 20 % kapacity pracoviště (resp. relevantní entity).

7.2 20% limit na hospodářské činnosti

Pracoviště musí vést o hospodářských činnostech oddělenou účetní evidenci. Toto pravidlo je zakotveno jak v českém, tak evropském právu.

Umí-li pracoviště identifikovat zdroje financování jednotlivých činností, pak může být postup pro vyhodnocení splnění podmínky 20% například následující:

- 1) Správná identifikace hospodářské povahy činností dle Rámce (viz výše) – následné vyhodnocení, zda pracoviště vůbec realizuje hospodářskou činnost dle Rámce subvencovanou veřejnými prostředky¹².
- 2) Porovnání celkových ročních nákladů na **nehospodářské činnosti** s celkovou roční výší dotací (výnosů z veřejných zdrojů¹³) - jsou-li v rámci jednoho účetního období celkové náklady na nehospodářské činnosti vyšší než celkové výnosy z veřejných zdrojů (dotace) za toto období, daná „relevant entity“ **nepodléhá** pravidlům pro veřejnou podporu (není u ní nutné řešit problematiku limitu 20%). Jinak řečeno: Veřejné financování hospodářských činností spadá do působnosti pravidel státní podpory pouze tehdy, pokud pokrývá (byť jen částečně) náklady na tyto hospodářské činnosti (bod 49 Nařízení Komise (EU) č. 651/2014, GBER).
- 3) Vymezení „relevant entity“ – Relevant entity by měla tvořit skupinu neoddělitelných zdrojů, které jsou používány jak pro nehospodářské, tak hospodářské činnosti¹⁴ bez ohledu na její právní subjektivitu. Současně by se však mělo jednat o relativně samostatný subjekt – úpravu vymezení relevant entity si upravují jednotlivá pracoviště ve svých vnitřních předpisech.
- 4) Stanovení odpovídající metody určení kapacity „relevant entity“ je taktéž v kompetenci pracoviště.

¹² Jiná činnost nepatří do posuzovaného limitu 20%, protože ze zákona o VVI v ní nesmí docházet k nežádoucímu křížovému subvencování (viz zákon 341/2005, § 21, odst. 3f).

¹³ Viz pozn. 22 v bodu 20 Rámce - Pokud je výzkumná organizace nebo výzkumná infrastruktura financována jak z veřejných, tak ze soukromých zdrojů, bude se podle Komise o takový případ jednat tehdy, je-li veřejné financování přidělené danému subjektu v konkrétním účetním období vyšší než náklady, jež mu v tomto období vzniknou v souvislosti s nehospodářskými činnostmi.

¹⁴ Bod 20 Rámce - pro hospodářské činnosti subjektu jsou využívány naprosto stejné vstupy (např. materiál, zařízení, pracovní síla a fixní kapitál) jako u nehospodářských činností a kapacita přidělená každý rok na tyto hospodářské činnosti nepřesáhne 20 % celkové roční kapacity daného subjektu (relevant entity).

7.3 Nepřímá veřejná podpora

Je nutné sledovat, aby podniky nezískávaly spoluprací s pracovištěm výhodu ve smyslu zakázané veřejné podpory. Porušením tohoto pravidla hrozí sankce jak podniku, tak pracovišti.

V případě **smluvního výzkumu** nebo poskytnutí prosté výzkumné služby (dle výše uvedené typologie v kapitole 6) je tak třeba, aby pracoviště obdrželo za své služby **přiměřenou odměnu**. Dle bodu 25, resp. 26 Rámce je přiměřenost odměny dána splněním alespoň jedné z následujících podmínek:

- 1) Stanovená cena odpovídá **ceně tržní** (příčemž je možné realizovat první unikátní službu „na zkoušku“) nebo
- 2) Nelze-li určit tržní cenu, pak smluvená cena:
 - a. Odráží **plné náklady služby** a zahrnuje **marži** v oboru obvyklou nebo
 - b. Je výsledkem jednání za obvyklých tržních podmínek, pokud je doloženo, že pracoviště v jednání o uzavření smlouvy usiluje o dosažení maximálního hospodářského prospěchu a pokryje alespoň své **mezní náklady**.

Pokud si pracoviště ponechává vlastnictví práv duševního vlastnictví nebo příslušná přístupová práva, lze jejich tržní hodnotu odečíst od smluvené ceny – jedná se o případ nepeněžitého protiplnění.

V případech **spolupráce ve výzkumu** je nutné pro zamezení poskytnutí nepřímé podpory podniku respektovat následující pravidla:

- 1) Před zahájením projektu spolupráce mezi pracovištěm a podnikem musí pracoviště s takovýmto podnikem vždy uzavřít smlouvu stanovující podmínky spolupráce.
- 2) Plánuje-li pracoviště využít na projekt spolupráce účelovou podporu (například dotaci z TAČR), musí být tato spolupráce v souladu s pravidly poskytnuté podpory.
- 3) Každá smlouva týkající se spolupráce mezi pracovištěm a podnikem musí odpovídat požadavkům stanoveným v bodě č. 28 a 29 Rámce, a tedy splňovat alespoň jednu z následujících podmínek:
 - a. zúčastněné podniky hradí v **plné výši** náklady projektu, nebo
 - b. výsledky spolupráce, které nemají za následek vznik práv duševního vlastnictví, lze veřejně šířit a práva duševního vlastnictví vzniklá z činností pracoviště mu **plně náleží** (včetně práva licencovat), nebo
 - c. práva duševního vlastnictví vzniklá z projektu, jakož i související přístupová práva jsou mezi partnery rozdělena tak, aby byly náležitě zohledněny jejich pracovní oblasti, příspěvky a příslušné zájmy, nebo
 - d. pracoviště obdrží za svá práva duševního vlastnictví, která jsou postoupena nebo licencována podniku, náhradu **odpovídající tržní ceně**. Od této náhrady lze ode-

čist absolutní výši hodnoty veškerých finančních či nefinančních příspěvků podniku, jež měly za následek vznik dotčených práv duševního vlastnictví. Tržní cenou se v tomto případě rozumí:

- i. že byla stanovena na základě prodeje v rámci otevřeného transparentního a nediskriminačního soutěžního řízení, nebo
- ii. nezávislý odborný odhad, nebo
- iii. výsledek vyjednávání, se snahou dosáhnout maximálního hospodářského/socioekonomického prospěchu, nebo
- iv. má-li podnik právo prvního odmítnutí a pracoviště má reciproční právo vyžádat si ekonomicky výhodnější nabídky od třetích stran za účelem úpravy nabídky podniku.

8 Problematika tzv. spin-off firem

S ohledem na skutečnost, že pojem spin-off česká právní úprava nezná a nepoužívá, a současně tento pojem s sebou vnáší řadu terminologických nedorozumění, budeme se v této části zabývat společnostmi, k jejichž založení je nutný souhlas zřizovatele (viz níže).

Při vkládání majetku do právnických osob musí statutární orgán pracoviště postupovat s péčí řádného hospodáře a v souladu se všemi zákonnými, zejména rozpočtovými pravidly.

AV ČR konstatuje, že preferuje transfer znalostí do podnikajících subjektů formou licencování. Ke zcizování nehmotného majetku pracovišť by mělo docházet pouze ve zvlášť odůvodněných případech.

Pravomoci zřizovatele vymezuje zákon o veřejných výzkumných institucích (zákon č. 341/2005 Sb., § 19 odst. 1 písm. b) bodech 1 až 6) a dále specifikuje relevantní Interní norma (aktuálně připravovaná novelizace IN 4/2008) Vydání předchozího písemného souhlasu zřizovatele se týká případů, kdy pracoviště hodlá založit jinou právnickou osobu, nabýt účast v existující právnické osobě či vložit majetek do jiné právnické osoby.

Na předchozí souhlas zřizovatele je tedy nutno navázat veškerá opatření upravující využití duševního vlastnictví v právnických osobách – a to nejen v subjektech určených primárně k podnikání, ale také například ve spolcích či jiných právnických osobách, budou-li využívat DV pracoviště.

8.1 Opatření na pracovištích:

- Platné vnitřní předpisy směřující k řádné identifikaci, evidenci a následní ochraně a správě duševního vlastnictví v odpovídajícím režimu.
- Vnitřní audit znalostního potenciálu pracoviště v případě, kdy je zvažován majetkový vklad (nikoli licence) duševního vlastnictví – mimo jiné jako nástroj k identifikaci existence kumulativního know-how a jeho případné hodnoty, které by mohlo být ohroženo neoprávněným zcizením.
- Na pracovištích, kde lze předpokládat byť i jen potenciální účast v hospodářské soutěži či hospodářském styku, je nutno průběžně vyhodnocovat rizika vyplývající z hrozícího přechodu zaměstnanců nebo vyvážení celých vědeckých skupin k jinému zaměstnavateli; mimo předběžnou ochranu pomocí institutů neudělení předchozího souhlasu ve smyslu § 304 zákoníku práce nebo sjednání konkurenční doložky dle § 310 zákona, lze těmto jevům bránit též způsoby předvídanými ustanovením § 2988 a násl. NOZ (tj. možnosti uplatňovat nároky směřující ke zdržení se dalšího jednání, odstranění závadného stavu, přiměřeného zadostiučinění, náhrady škody a vydání bezdůvodného obohacení).
- Udělování předchozího písemného souhlasu zaměstnavatele k výkonu jiné výdělečné činnosti zaměstnance, která je shodná s předmětem činnosti zaměstnavatele ve smyslu ustanovení § 304 zákoníku práce pouze v odůvodněných případech, případně účelné a hospodárné využívání institutu konkurenční doložky dle § 310 zákoníku práce a jiný

obdobných institutů ochrany práv a zájmů zaměstnavatele (např. závazky mlčenlivosti vztahujících se k důvěrným informacím a o skutečnostech, o nichž se zaměstnanec dozví při výkonu své funkce, apod.).

8.2 Opatření nutná k získání předchozího písemného souhlasu zřizovatele

- Mimo ověření řádného nakládání s duševním vlastnictvím na pracovišti jsou pro udělení souhlasu požadovány další dokumenty, například:
 - sestavený plán ekonomického zhodnocení vkladu pracoviště,
 - vyhodnocení rizik a přínosů pro pracoviště včetně nefinančních (socio-ekonomický impakt),
 - jednoznačná identifikace znalostního potenciálu pracoviště, které je v oblasti plánované působnosti právnické osoby,
 - pravidla pro nakládání se vzniklým duševním vlastnictvím v právnické osobě,
 - jednoznačná identifikace osob s rizikem vzniku konfliktu zájmů a plán eliminace tohoto rizika.
- Lze vyžadovat revizi finálních návrhů zakladatelských dokumentů, tj. společenské smlouvy a stanovy jako podmínku předchozího písemného souhlasu zřizovatele.

8.3 Opatření pro provoz firem:

- Využití zákonných prostředků pro ochranu minoritního společníka.
- Vyřešení personálních vztahů – minimalizace rizik úniku know-how přes sdílené pracovníky. Vhodnou formou může být například uzavření přísné „Dohody o vzájemné mlčenlivosti (z angl. používaná zkratka NDA) s tvrdými sankcemi a vysokou mírou vymahatelnosti mezi pracovištěm a příslušnou společností zamezující vyvádění know-how pracoviště.
- Opatření pro vyloučení možnosti zneužití veřejné podpory: uzavření řádných smluv o poskytování služeb, nájmu atd. za tržní ceny – oboustranná ochrana.
- Povinnost podávat pravidelně zprávu o činnosti společnosti zřizovateli.
- Povinnost zveřejňovat účetní závěrku ve sbírce listin obchodního rejstříku.
- Minimalizace provázanosti firem za účelem manipulace se ziskem.

8.4 Doporučená ustanovení do zakládacích listin:

- Dohoda, že zúčastněné pracoviště by mělo být oproštěno od budoucích finančních dopadů do hospodaření pracoviště v případě nutnosti vyrovnat se se sankcemi a postihy souvisejícími s činností společnosti, případně s jejím špatným hospodařením. V praxi pak důsledně vymáhat převzetí zodpovědnosti konkrétních osob a uplatnit na nich náhradu škody.

- Závazek chránit dobré jméno společnosti a pracoviště, resp. AV ČR.
- Zavedení obecného principu nepřehlasovatelnosti pracoviště v zásadních otázkách – tj. zejména v oblasti výkonu efektivní kontroly a dohledu nad hospodařením, nakládáním a majetkovými právy společnosti, další převoditelností, zcizením či zastavením podílů ve Společnosti, navýšením základního kapitálu, změn zakládacích listin a dalších otázek podstatného hospodářského či majetkového významu, včetně ochrany dobrého jména AV ČR.
- Usnášeníschopnost valné hromady nastavena tak, aby nebyla usnášení schopná bez účasti pracoviště.
- Žádný ze společníků nesmí z titulu své účasti ve společnosti pro sebe nebo pro jiného využívat výsledků výzkumu, vývoje a inovací společnosti, její vlastní činností nabytého duševního vlastnictví (např. předměty průmyslových práv, předměty autorských práv a práv souvisejících s právem autorským, předměty obchodního tajemství společnosti apod.), popřípadě jiného nehmotného majetku společnosti bez výslovného souhlasu ostatních společníků. Případné využívání musí být prováděno za standardních tržních podmínek a nesmí ohrozit obchodní zájmy společnosti.
- Možnost využití poznatků získaných společností pro další výzkum, vývoj, výuku či publikační činnost pracoviště – možno též jako nefinanční plnění.
- Jasná a transparentní pravidla pro exit zúčastněného pracoviště ze společnosti – možnosti předkupního práva pro ostatní společníky, řešení otázky právního nástupnictví, řešení otázek vyplývajících z povinností veřejného zadavatele, apod.
- K převodu podílu pracoviště **je bez výjimek nutný** souhlas zřizovatele.
- V případě, že by pracoviště ve svém postavení společníka porušilo povinnost uvedenou v ustanovení 28 odst. 8 písm. c) zákona o veřejných výzkumných institucích, tj. svou účastí ve společnosti ohrozilo svou hlavní činnost, bude mezi společníky bez zbytečných odkladů uzavřena dohoda o ukončení účasti pracoviště ve společnosti. S uvolněným podílem společnost naloží podle ustanovení § 212 a násl. zákona o obchodních korporacích.
- Na jednatele se vztahuje zákaz konkurence.
- Alespoň jeden jednatel by měl být na doporučení pracoviště – specifikace jeho role, případy, kdy vstupuje do jednání společnosti.
- Pravidla pro samostatné/omezené jednání jednatele – specifické případy, které vyžadují souběh, například i se zástupcem společníka. Specifikace povinností jednatele.
- Dozorčí rada, v níž musí mít pracoviště svého zástupce, ideálně po konzultaci se zřizovatelem.
- Na členy dozorčí rady se vztahuje zákaz konkurence.

9 Etický rozměr

AV ČR definuje svoji pozici jakožto instituce uskutečňující vědecký výzkum. Nedílnou součástí náplně pracovišť AV ČR je výzkum, jenž reaguje na výzkumné podněty vznikající na základě potřeb života společnosti a každodenní praxe. Pravidelně se tak otevírá různým formám výzkumu i vývoje prováděného s cílem uplatnění jeho výsledků v praxi.

AV ČR dbá na to, aby pro výsledky výzkumu bylo hledáno a nalézáno uplatnění v praxi v nejširším slova smyslu, ať již jde o komercializaci, příspěvek ke konkurenceschopnosti národní ekonomiky, nebo hledání postupů nezbytných pro ochranu životního prostředí a udržitelný rozvoj společnosti, medicínský výzkum, případně společnosti prospěšný výzkum ve společenských a humanitních oborech. Stejně tak AV ČR vítá možnosti výzkumné spolupráce s aplikačními partnery, ať se jedná o formu výzkumu v (účinné) spolupráci, či o sponzorovaný výzkum. Před výzkumem provozovaným na zakázku (smluvní výzkum) preferuje AV ČR dlouhodobější formy spolupráce s aplikačními partnery.

Transfer znalostí a účast v projektech zaměřených na uplatnění výzkumu v praxi jsou jednou z cest, jak může AV ČR vrátit společnosti důvěru, jež do ní vkládá a současně je také účinným nástrojem vytvářejícím protihodnotu nákladům nezbytným pro její existenci a fungování, krytým z prostředků daňových poplatníků. Je důležité mít na paměti, že institucionální rámec jejího fungování je určován společenským konsenzem mnoha aktérů (vlády, parlamentu, politických stran, průmyslu, vzdělávacích institucí, veřejného mínění a dalších). Zájem na upevňování vazeb s těmito aktéry by se měl mimo jiného projevat i tak, že se AVČR snaží přispívat ke zlepšování kvality jejich fungování přímo i nepřímo.

Nezbytnou podmínkou jak transferu znalostí, tak také všech forem spolupráce s aplikačními partnery je uvědomění si významu duševního vlastnictví, jeho ochrany a nakládání s ním. Duševní vlastnictví je naprosto dominujícím výsledkem práce pracovníků AV ČR a vědomí jeho hodnoty a náležité nakládání s ním by měla být samozřejmou součástí pravidel vědecké práce včetně etických. Je zřejmé, že jak v případě vědecké práce, kde je řada pravidel jednání formulována formou etického kodexu, tak také v případě nakládání s duševním vlastnictvím není jiné cesty, než některé aspekty interpretovat etickou formou. Zvláště, pokud jde o nakládání s duševním vlastnictvím, které není možné chránit právní formou, jako je nekodifikované duševní vlastnictví, kumulativní know-how a podobně.

9.1 Etická pravidla nakládání s duševním vlastnictvím

- Respektovat duševní vlastnictví je nezpochybnitelný etický imperativ.
- Je zavrženíhodné a zcela odsouzeníhodné duševní vlastnictví vyvádět, či jakkoli jinak znehodnocovat.
- Veškeré duševní vlastnictví vytvořené na pracovišti by mělo projít procesem identifikace jeho aplikačního potenciálu a podle něj by následně měla být zvolena nejvhodnější forma diseminace (publikace, právní ochrana, transfer znalostí, ve specifických případech také utajení).

- Nabývání zkušeností je samozřejmou součástí pracovního procesu ve všech formách zaměstnaneckého poměru. Individuální zkušenosti a znalosti (svým způsobem také nekodifikované DV) jsou vlastnictvím jednotlivce a jejich využití v jiném zaměstnání následujícím po pracovním poměru na pracovišti AV ČR je samozřejmostí. Distribuované know-how kolektivu, byť malého, má však již charakter DV, s nímž je nutno nakládat, jako s každým jiným DV a nemůže být vyváděno a komerčně využíváno bez vypořádání s pracovištěm, na němž vzniklo.

9.2 Etická pravidla související s existencí společností s majetkovou účastí pracovišť

- Pracovníci společností s majetkovou účastí pracovišť, stejně jako zaměstnanci pracovišť mají respektovat všeobecně přijímané etické normy a morální zásady, a to i v oblastech ochrany duševního vlastnictví, ochrany důvěrnosti svěřených informací, dodržování lege artis při práci, oblasti neopodstatněného zvýhodňování sebe či jiných osob a rovněž též v oblasti neoprávněného užívání cizího majetku.
- Je nezbytné předcházet vzniku konfliktu zájmů, zejména mezi pracovištěm a společností s jeho majetkovou účastí. Osoby, jež jsou v potenciálním konfliktu zájmů, jsou z toho povinny pro sebe vyvodit důsledky zejména formou písemné zprávy popisující konflikt zájmů adresované řediteli pracoviště.
- Duševní vlastnictví a výsledky výzkumu, které byly vytvořeny, musí být řádně evidovány a připisovány tomu pracovišti, jež zaměstnává jejich původce. Duplicita a nejasné přelévání výsledků může vést k zásadním nedorozuměním, konfliktům a majetkovým ztrátám.
- Vzhledem k veřejné povaze AV ČR (a jejího financování) je žádoucí, aby společnosti s majetkovou účastí pracoviště přispívaly k místnímu rozvoji tím, že přímo nebo nepřímo působí na zlepšení zdraví, kultury a vzdělání krajiny a jejích obyvatel. Je také záhodno, aby se činnosti společností řídily zásadami sociálně odpovědného podnikání a přispívaly k rozvoji místních komunit a občanské společnosti.

Seznam použitých zkratk a pojmů

Aplikační sféra	Jakýkoli subjekt, ve kterém lze uplatnit výsledek VaV pracoviště. Aplikační sférou se rozumí například průmyslové a vývojové firmy, vědecká a výzkumná pracoviště, zdravotnictví a související obory, neziskový i veřejný sektor
AV ČR	Akademie věd České republiky
DV	Duševní vlastnictví – podrobný popis práv k duševnímu vlastnictví obsahuje Příloha 1.
NDA	Non-disclosure agreement, Dohoda o vzájemné mlčenlivosti je smlouva mezi dvěma stranami, které si chtějí za nějakým účelem vzájemně zpřístupnit informace a chtějí omezit předání zpřístupněných věcí třetí straně
Pracoviště	Veřejná výzkumná instituce zřizovaná AV ČR
Rámeč	Sdělení komise 2014/C 198/01 - Rámeč pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací
Spin-off	Tradičně používané označení pro obchodní společnost, která vznikla v přímé souvislosti s využitím duševního vlastnictví pracoviště.
THS	Podpůrná oddělení pracovišť, tradičně označovaná jako technicko-hospodářská správa.
TRL	Technology readiness level – stupnice charakterizující úroveň technologické zralosti daného řešení. Viz např. https://ec.europa.eu/research/participants/portals/doc/call/h2020/common/1617621-part_19_general_annexes_v.2.0_en.pdf
TZT	Transfer znalostí a technologií – definice v kapitole 4. Tradičně užívaný pojem transfer technologií s užívanou zkratkou TT lze vnímat jako podmnožinu širšího definovaného pojmu transferu znalostí.
VaV	Věda a výzkum; výzkum a vývoj. Práce vykonávaná především za účelem získání nových poznatků a dovedností
Vědecká jednotka	Vědecký tým, skupina, laboratoř, oddělení, nebo jiná organizační jednotka pracoviště
Výsledky VaV	Nové poznatky získané díky VaV činnostem, primárně ve formě informací – jedná se o předpoklad pro další práci a vznik duševního vlastnictví a dalších charakteristických výstupů VaV.
Výstup VaV	Charakteristická forma zpracování nových poznatků (výsledků VaV) například do podoby odborné publikace, výzkumné zprávy, patentu a řady dalších. Na základě jednoho výsledku VaV může vzniknout celá řada výstupů. V ČR se pro účely hodnocení používají definice dle databáze RIV.

Seznam příloh

Příloha 1. Definice pojmu duševního vlastnictví vymezeného zákony ČR